

Ш Ы Н

Октябрьның 50 чылы аттыг

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалыг эзу-гаар Би-Хемниң Туран № 1, Кызылдың № 7, Чөөн-Хем-чинтин Хайыракан база Өвүрүнүң Саглы сес чыл школаларына «Октябрьның 50 чылы аттыг школа» деп атты ты-выскаан.

ӨЛҮК БЕЛЕТКЕЛИН ДҮРГЕДЕДИР

Республикада өлүк белеткелиниң планы декабрь 1-ге чедир мындай янаалыг күөсеттинген:

Районнар	План (мун рубль)	Күүсөлдөш	хуу-биле
Өвүр	7	0,5	7,1
Улуг-Хем	18	8,8	47,8
Танды	19	6,8	35,8
Тоюу	165,5	51,2	30,9
Каа-Хем	77	29,0	37,7
Тес-Хем	8	3,7	46,2
Эрзин	11	4,6	41,8
Кымыл хоорай Совет	39	20,0	51,3
Кымылдың аң фермазы	123	70	56,9
Кооперация чери пия-тиз-биле	467,5	206,8	44,2
Күрүнүмүр тымыш черлери:			
«Хемчик»	57	12,5	21,9
Туран	34,9	24,3	69,6
Сыстыг-Хем	30,6	19,8	64,7
Күрүнүмүр тымыш черлери пиятиз-биле	122,5	56,8	46,2
Республика пиятиз-биле	590	263,4	44,6
Эрткин чылдың ол үзүндө	540	403	74,6

Устүнде медалден алгаш көргө, республикада өлүк белеткелиниң планы оокум күөсеттинип турар. Бо чылым республикада аң, өлүктүн, малаңын дининиң байдалы ховар болганын билдинер. Иччалажок бо харыскалгы кампа-нианы баш удур кичээнге ап, аңчыларын ыраны тайга, сынарже хой-биле атырган болза, байдал ийди аэс турар ужурут. Амгы үеде чыл доостур турар. Декабрь 1-ге чедир республиканың аңчылары өлүк белеткелиниң планын пиятиз-биле чүгө 44,6 хууга күөсеткен болуп турарлар. Эрткин чылдың ол үзүндө план күөсөлдөш 74,6 хуу турган.

Аңчылар союзуңу хуусааы база-ла доостур чоокчулаан. Бир аэс арткан үеңи дүргүзүндө тымыш аңчылар дүргө-дөш додартып хемчеглерин албас болза, өлүк белетке-линиң күрүнө планы күөсеттиней барып болур. Күзүн аң-чыл үчүн аңчыларын хой кесип шыгала-ла чымып келген. Олар аң ховар-дыр дөш катап үзмөкшөн. Келген аңчы-ларын база катап организасты-биле чогуур аңчыларын кайда-ла районда чедимчел иштинерле. Сыстыг-Хем-нин күрүнүмүр тымыш черин ап көрөлө. Бо тымыш чери өлүк белеткелиниң талазы-биле ноябрь айда республикага бирге черте турган болза, ам хожуулап эгелен. Оң чыла-гааны чүдө? Баштайгы үнүшүңден келген аңчыларын чогуур хуусааында катап атырбааньда. Аңчыларын мунар ивирин, атыртын аңкөбөңнөндө олар организастыг үнүп шыдааннар.

Ол ишкан Улуг-Хем, Танды, Каа-Хем районнарда тымыш аңчылар база-ла оокум чоруп турар. Өлүк планын ноябрьда декабрьга чедир бо районнар чүгө он-он хууга өстүргөнер. Өлүк белеткели тараа, ситен ажаан алышкымын, чакы таргала-биле бир дөмөй харыскалгы болгаш сезонун кампины. Тус-тус партия райкомнары, райкүсөкчюнар бо аңчылар ховар ап, өлүк белеткелини күрүнө планын күөсө-дир дөш додартып хемчеглерин алыр ужурутлар.

Саян далайга балык

Кызыл. Тываның Чагытай хөлүне 1966 чылда пелды деп балыктын ийи миллион ажыг үргүзгөзүн аңкеп сал-ган турган. Чокта чаа ол ба-лыктарын кайчаар өзүп тура-рын тодаралар-биле конт-роль тулушкуну кылырга эки түннелерин көргүсөк. Туттунган балыктарына орту-мак девазын ийи килограмм болган. Ол балык артын чы-лын болуңу салгалын берип эгелен.

Оон аңгыда өске хемнер, хөлдөргө аңкеп салган каро.

Аңчыларның олчазы

ЧИТА. Бо хунерде Забай-кальениң тайгаларындан аң-чылар көп эгелен. Оларын аал ораны ырак болганын белеткел органның төлө-лери аңчылар-биле болчашкан черлеринде чедер бергенер. Ол черлерин азы болчаг кылган

леш, карас балыктар Чагы-тайда хей-биле илперген.

Амгы үеде Чагытай хөлге балык өстүрер тускай черин организастаар деп турар. Аңаа өстүргөн балык үргүзгөзүн Тываның өске хөлдөр, хемне-ринге, малаңын келир үеде тургустунар Саян далайга салып өстүргөн тускай эр-теминдер планнап турар. Ын-чан Тывага балык тулушкуну үш катап өңөр ийикке, азы 10—12 мун центнер чедер.

(СЭТА).

КӨДЭЭ СПОРТТУҢ ӨЙҮ КЕЛГЕН АЙТЫРЫГЛАРЫ

(„Урожай“ эки-тура спорт иштилелиниң Улуг-Хем район конференциязындан)

Улуг-Хемчилерин ийи муа ажыг күш-культураларын төлө-лери спорт иштилелин ээлчегил В район конфе-ренциязына чыгып келген, көдээ спорттук иштилелдер чүгүдө апарган өйү келген аңчыларын дугайы чугалажып көргө.

Амгы үеде районда ийи муа ажыг күш-культура бар, оларын 4-ү бири, 42-и ийи-ги, 180-ы күшкү разрядтын спортчулары, 210 аныктар оодар болгаш урутарын спортчу разрядчылары болуп турар.

Райондун шилдик коман-далары юбилейг чылдын республика спартакиадазына кырышкеш, пиятиз-биле ийи-ги черин, футболга «Хем бөм-бүк» деп маргылдааларга үшкү черин чаалап ап, респу-бликаның эң шилдик 9 ко-мандазы-биле план өзүгүр 14 оюннарын эрттиргеш, аңаа пиятиз-биле бешки черин алган.

Спорт чөвүледи өттөтүг ийи чылдын иштинде шерит наалыг 100 ажыг оолду Те-рөөн чуртту камгалаарына белең деп программага белет-кээ.

Районда спорттун он аңгы хөлдөргө чедимшияңи сай-ырап турар. Спортчу ат-су-раа чүгө республикада аэс, база оон девсөөринден даш-

каар сурагжаан Василья Ба-зыр-Тараа, Монгуш-оол Биче-оол, Ондар Сүр-оол, Галпаа Топова, Геннадий Константи-нов, Лариса Комбуш-оол, Галина Ангалава ышкан мер-жекилик спортчулар районда бар.

Бистин чуртувуста күш-культура болгаш спорт — ажык чоннарын кыдым-шылмын хөдөө болуп, кал-ба-дегем совет чурттуң бу-лук бурунча өсүлүг масса-лыг апарган.

Каш-ла чыл мурунда бис-тин республикага каш-ла он эш хаактар, каш-ла борбак мяччылар саттынын тарап турган болза, сөөлү ийи чыл-дарда республиканың хоорай болган көдээ күш-культура-лары 15 муа эйеш хаакты, 25 муа кыял келер спорт хөл-терин, 100 мячтын бол-гаш өске-лаа хей спорт эт-ле-рескелдерин сатып алган, эд-леп турар.

Ыччалда-лаа хей чурткан-чылыг Улуг-Хем районга күш-культураны болгаш спортту массалыг болдулар дөш чо-ру-дуп турар аймада шилдик чедистер, дарып иштин-лери чүгүдө апарган өйү кел-ген аңчылар бар.

Амгы үеңиң негелдезинге

Чечен-Ингуш АССР. Грозный хоорайда маадырларын Вет-намин дымка хей болук оолдар, кыстары келген. Уш чыл дүргүзүндө олар № 5 профессионал-техникти эң эки учу-лишче өөренирлер. Ветнах Демократтыг Республиканың аныктарында мкда эң таарымчалыг байдалдар тургустун-ган. Ооредилениң үеи быдыртпейн эрте бээр, тайбыга мыак чурт бедик маржидиш монжачыларын болгаш каймакчыларын улуг отрядиш алар.

ЧУРУКТА: (солгай таладан оң талаже) Буй Ван Дык, Дим Ван Луан болгаш Нгуан Вьет Дао хана солун үн-дүрүр турар.

Р. ДИКТИН фотога. СЭТА-ның фотографиказы.

БИСТЕ ЧАА МАРКАЛАР

Чурукчу Виктор Пименов «Чаа чыла-биле» деп марканы параш үндүрери-биле белеткен. Маркада ийиш буюуң бол-гаш Кремльдин Спасск сууразын, Ленин дагаларында Москва күрүнө университет-диниң болгаш ССР Эмелиниң В. И. Ленин аттыг Күрүнө библиотеканын бажынарнын чурган.

Марканың эртээ 4 көпөк. Хемчээли 37х37 миллиметр. Оң өңү азы-буру — ногаан, кызыл, көк. Бижимели эстон болгаш орус дылдарга кылган.

Кымыл тук туткан эстон ажыкын кымыл-гөрдөйжини чурган марканы Э-тоника Советтерниң эрес-чазырааын чарлаан Эсталин күш-ажык Коммуна-нын 50 чымыла бараан болдурган. Тук-та «Эсталин күш-ажык Коммуна» чарлаан дүңүндө бээр 50 чымыл деп бижээ.

Марканың автору эстон чурукчу Хелло Каралон Аррак. Марканың эртээ 4 көпөк. Хемчээли 30х42 миллиметр, өңү кара болгаш кымыл. Бижимели эстон бол-гаш орус дылдарга.

Республиканың көдээ ажыл-агый министрствозунун бажынын баарында «Хоорайның дээр комсомолчулары» деп эге бижээ, кокук, чараш кылдыр кылган стейдин наймысалаа келген кийи буруу көрүп эртер.

Оларын аттары бо-тур: республиканың кинификация эр-гелелиниң аныкчызы Тали Шербакова, № 10 школань өөреникчи Тали Бархатова, № 2 школань комсомол организасты-нын секретары Марта Сялиби, № 14 школань өөреник-чи Тали Шубина, көдээ ажыл-агый техникумунун су-гуула Монгуш Оозак, № 7 школань өөреникчи Гали Пы-ганкова, № 2 АТБ-иниң комсомолчу-аныктар бригадзы-нын бригадир В. Заправдин, пасаажирлер АТБ-иниң чо-лаачы В. Григорьев, башкы училениниң суругуу Анна Амброва.

Наймысалад дээр комсомолчу... Ол дээр хей-ни-ти ажылыга иденкейлиг, ажылыга азы өөредилгениге кымыл, эш-өрүгө эддек-эилең анык кийи-дир. Ын-дыг бедик атка чедер бедик алдар болгаш хуудуладиг. Кы-зылдың аныктарынын төлөттилериниң чүгө ийиштин, МАРТА СЯЛИБИ-ле чолаачы В. ЗАПРАВДИНИН чуруттарын номчучуларга таныштырды.

МААДЫР ИЕЛЕРГЕ БАЙЫР

Он уруларын төрөн болгаш кижизит-кен иелерге ССР-ниң Дади Советиниң Президиуму 1968 чылдын декабрь 9-та Чарымы-биле хуудулап «Маадыр-и» деп атты «Маадыр-и» орден-биле болгаш ССР-ниң Дади Советиниң Президиумунун Бижини-биле катат тыгымкаан. Оон иш-тинде Тыва АССР-ден:

1. Билдиңмаа Күндүп Оланова — Улуг-Хем районунун Арыг-Бажы суурда өг-бүлө ээси.
2. Дынзын Ханлымаа Чүлүмнова — Улуг-Хем районунун Көк-Чыраа суурда өг-бүлө ээси.
3. Манзын-оол Зоа Сувур-Караева —

4. Монгуш Ойу Дондукова — Барыын-Хемчик районунун Шекпээр суурда өг-бүлө ээси.
5. Монгуш Өзөймаа Димбий-оолова — Чөөн-Хемчик районда амылчын.
6. Ондар Белек Бажынова — Чөөн-Хем-чик районунун Баян-Тала суурда өг-бүлө ээси.
7. Салчан Чылбыш Самданова — Бай-Тайга районунун Тээли суурда өг-бүлө ээси.
8. Чадармаа Монгуш Мартан-оолова — Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхозтуга колхозчузу.

Солун ужуражышкын

Школань класын өөреник-чилер шыгырт додур олу-рупкан. Арыг-шөвөргин кет-тинген анык салгаччылар-нын арыл-шырайында өөрү-күнү, чоргалалдын хууду-рутлери чайнап турган. Ужу-ражыла кезээни эрттирери-ниң дугайын баш удур ды-наанын, оң каяан эге-лэрин четтикпейн малап тур-ган.

Чалаткан хуудулап аалчы-ларымыс, бистин чагыс чер-туртуктус Совет Эмелиниң Маадыр Коммунист Чүргү-оол болгаш «Барык» со-вхотун мурапкан хойкуу-Күжүт Оңу олар кошту не-лирге өөреникчилер динит-тин адш чаккан туткун алган-нар.

Ада-чуртун дайыннга Клеветен эгелеш Мурнуу-Бут хемге немец фашист-аг-

шериглери-биле маадырлыг де-мисшкен эки турачы тыва-тай акпачыларын эртин кез-ген эрес-дүлүм дайлашкан тыва өөрүң болгаш болуңуң хууда кылган эрес-маадырлыг чоруктарын, нини дайын-гилерилг немец шериглерге удур хой националдыг совет шериглерин амы-дүмэ амгы социалист чурттарын шериглери-биле, интернациона-лыг демисшкен эң Чүргү-оол чугалааларга кезээниң, кир-жичилери көчүгү соугурун динианнар.

1968 чылда 100 баш төрүр-хойдан 108 хуудуларын кам-галап ап, хой бурунундун 1,3 кг дүңү кырым алган, «Барык» совхотун хойкуу-аши-рынч бири черин алган эш Оңу Күжүт чокта чаа Кымыл—Москва — Ленинград деп найыраг пөвөдиз-биле ол черлерге чоралын өөреник-чилерге чугалаан берген. Ол ышкан эш К. Оңурун уру-ларын адамы күш-ажыла шы-гарып турда, алазын дөзөп чүгө 4—5 демдекти өөренип турарлар. Оң огуу Борис 6 «а» класста, а уруу Ирина 7 класста, хой-ниги анык-лыга иденкейлиг кырып ту-рлар.

В. И. Ленинниң төртүтүг-ленин бар 100 чыл оюнга чедимшияңи ужурамыр.

Д. ЧЫМБА.

БААЛЫК АШКАНДА

«Баалыкты ашкан, дөңүчүктө бады-тымыс» деп республиканың шымдыраа чедимшияңи киржикчилериниң аразында чугалажып турары анаа ээс. Он беш са-зымын сөз эрте бээр баалык ашкан кылдыр санаттарына чугаажок. Бир аэс чидирг чогуу барымдаалар болза кир-жикчилериниң мурунда Н. Шинигин чо-руп турар. Оң саны 5, бир соугаарадып каан база эрте берген салымы бар. Чөм-пиоңуң кол адааныкчымыс Тес-Хем шы-дыраачымы П. Махоткин болу берген. Ол сес салымдан алды санны алган, эки

байдалда соугаарадып каан салымы база бар.

Сески салымы П. Артамоновка аар бол-ган. Көдээ шымдыраачы Н. Шинигиниң туружуче белеткел чок малап халдаш, үр-даа болбалап дуттурган. Х. Ондар, С. Оюн, М. Толош, Монгуш, Буту, Оор-жак оларын тилээни, маргылдаанын тер-гидекчилерин ызыртып суруп оорлар. Дүүн салдымгай эрте берген база төн-дүр ойнаткымаан салгыларын катан кы-лар. Оң түннелинде шымдыраачы буру-аңуң баалык ашканда чедим алган түн-пези ылап көстүр.

С. ТАМБА.

ДЫННАДЫГ

1968 чылдын декабрь 19-та хуудукуңуң 4 шакта СЭКП-ниң Кымыл хооромунун сууралдар аалыга хоорай Со-вдэниң ээлчегил XII сессияны чымдырар. Хунуң айтырымы: «1968 чылда хоорай Советиниң чорут-кан ажылынын дугайында өттө».

Редатор К. К. КУДАЖИ.

ТЫВАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА БӨГҮН РСФСР-нин алдарлыг артизи, Тыва АССР-нин улустун артизи КАРА-КЫС МУНЗУКТУҢ 50 ХАРЛААНЫНГА БАРААЛГАТКАН

КОНЦЕРТ

Программда ырлар, танцылар, шиилерден үзүң-дү көргүзүлөр, интермедиялар.

ДААРТА В. КӨК-ООЛДУН

«ХАЙЫРАН-БОТ»

деп шинин.

1935 чылдан бээр Каранын роллон ойнап келген РСФСР-нин алдарлыг, Тыва АССР-нин улустун ар-тизи КАРА-КЫС МУНЗУК ол-ла рольду күөсөдир.

Шини кезээкиниң 730-де эгелээр.

Касса эртегиниң 10 шактан ажылдаар.

Коллективтиг чагыларны хүлээп ап турар.

ДИРЕКЦИЯ.

КИНО

ДЕКАБРЬ 13-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: «Ону Роберт дээр» 9.15, «Алдым бызза» (1-ги, 2-ги сериялары) 11, 2.10, 5.20, 8.30 шактарда.

«НИСЕН»: Чымыл кино-чуртуктар 10 «Таварыла бол-ган ужуражыла» 11.15, 1.15, «Монге пиччээкчи» 1.15, «Бажык болган ээ» (делем экраныг) 5.10, 7, 9.20 шактар-да.

«КАА-ХЕМ»: «Трембита» 3, 4.45, 6.30, 8.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Пушкин Прагаже бар чор» 3, «Ыланкыла эм» 4.40, «Оскар» (делем экраныг) 6.35, 8.30 шактарда.

ДОСААФ-тын Кымылда автомотолуку бирги болган ийи-ги класстың чолаачыларын белеткөөр-биле ээччө өор-дөлгөни организастаарын чарлап тур.

Өөредилге 1968 чылдын декабрь 20-де эгелээр.

Ол дугайында справка алырда Кымыл хоорайның Интер-националыа куудуңуңда 49 дугаар бажыга көр. Те-лефон 22-44.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ:

Кымыл, Шетинкин — Бравченко куудуңу, бажы, № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторлук 24-63, редакторлук оралгаччыларын болгаш пропанда-цияны 35-24, харыскалгы секретарины 23-25, партияга аңчылар кидизини 23-64, культу-ра кидизини 37-13, көдээ ажыл-агый кидизини 21-47, үдөтүр кидизини 22-64, чаага база совет тургузу кидизини 21-27, информация кидизини 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбей барганга 32-75 телефонче холгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чашында парзалг эргеленин типографиязы (Кымыл, Шетинкин — Бравченко куудуңу, 1).

Солун неделяда алды катап үнөр

70-01505.